

РЕЦЕНЗИЯ

От: *доц. д-р Еленита Кирилова Великова;*
УНСС, КАТЕДРА „ИКОНОМИКА НА ТУРИЗМА“;
Научна специалност „Икономика и управление (Туризъм)“
Професионално направление 3.8 Икономика

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** в професионално направление 3.8 „Икономика“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, по *научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (социално-културна сфера)“*.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1497 / 30.09.2020 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград.

Автор на дисертационния труд: Августин Петров Миланов

Тема на дисертационния труд: Оптимизиране веригата на снабдяването при мобилните телекомуникационни оператори

1. Информация за докторанта

Августин Петров Миланов е задочен докторант към катедра „Икономика“ при *Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград*. Обучавал се по *научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (социално-културна сфера)“*.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен в обем от 186 стандартни страници и включва увод, три глави, три приложения в обем от 14 стр. и списък на използваната литература (6 стр.). В основния текст последователно са разгледани особеностите на веригата на снабдяването при мобилните телекомуникационни оператори,

измерването, оценката и анализът на риска и прогнозирането на бизнес процесите при веригата на снабдяването, измерването, оценката и анализът на риска в бизнес процесите на примера на водещ телекомуникационен оператор. На тази структура и оформлението на дисертацията може да се даде добра оценка.

Темата на дисертационния труд е формулирана добре. Уводът съдържа необходимите реквизити. Актуалността на темата според нас се нуждае от известно прецизиране и задълбочаване. Изтъкната е ролята на мобилните телекомуникационни оператори и пазара, на който се развиват, но защо веригата на снабдяването им се нуждае от оптимизиране не е обосновано. Обектът и предметът на изследване са правилно определени. Целта на дисертационния труд е „разкриването на особеностите на веригата на снабдяването в конкретен водещ мобилен оператор на телекомуникационни услуги, открояване на особеностите в така наречените „тесни места“, които могат да доведат до забавяне предлагането на адекватни по качество и цена телекомуникационни услуги и най-вече определянето на набор от критерии и показатели за тяхната оценка, както и възможностите за оптимизацията на протичащите бизнес процеси чрез подходящи управленски решения“. Така формулирана, изследователската цел е постигната. В съответствие с поставената цел са изведени пет изследователски задачи, които са развити последователно в изложението на дисертационния труд. Основната цел и задачите са коректно дефинирани, като отразяват извършената изследователска работа от докторанта.

Изследователската теза, че „веригата на снабдяването в мобилните оператори може да бъде оптимизирана при подходящия за целта анализ и оценка на бизнес процесите, които протичат в тях и при последващо прилагане на подходящите управленски практики за оптимизация“ е разгърната и доказана чрез различни общонаучни, специфични и практико-приложни методи и подходи. Хипотези не са издигнати. Със своите достойнства се отличават методологическият инструментариум и ограничителните условия. Използваната съвкупност от методи и подходи позволява на докторанта да извърши добросъвестно своето изследване, а ограниченията насочват анализите в конкретната тематика и постигането на основната цел на дисертационния труд. Изводите са насочени към един от водещите телекомуникационни оператори у нас и по-специално към мениджърите на висше и средно управленско ниво.

Списъкът с използваната литература е съставен от 73 източника, 26 от които са на български и руски език, 38 са на английски и 9 са интернет източниците. Изложението и използваната литература показват, че

докторантът се е запознал със значителен брой литературни източници. Към стила на цитиране може да бъде отправена забележка, тъй като се забелязва смесване на различните стилове. Освен това на моменти не може да се разграничи ясно къде приключва използването на съответния източник и кое е лично дело на докторанта. Преобладаващият брой литературни и информационни източници са на латиница (основно на английски език), с цел да се проучат водещите международни публикации, имащи отношение към темата на дисертацията. Изследването е наситено с много фигури и таблици, които допълнително онагледяват основните изследователски резултати. Дисертацията би спечелила, ако е се добави списък на фигурите и таблиците, както и списък на основните съкращения, тъй като изобилства със съкращения и специализирани термини, които на моменти затрудняват четенето. Стилът на труда се нуждае от изглаждане.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В първа глава докторант Миланов има за цел да определи особеностите при процесите на снабдяване в телекомуникационните оператори. Авторът се обосновава, че въз основа на разкриването на особеностите на тези процеси е възможна тяхната оптимизация. Подчертава също, че инфраструктурните подобрения и иновациите са друг ключов фактор за развитието и оптимизирането на веригата на снабдяването. На тази основа са структурирани последващите анализи в дисертационния труд. Логично е направен преглед на съществуващата литература. Не става ясно обаче кои са авторските дефиниции или към кои становища се придържа докторантът. Логично би било според нас всяка глава да започва с кратко въведение в разглежданата проблематика, а в края на всеки параграф да се извеждат основните изводи от него, като накрая на главата се направи обобщение, което всъщност е направено. Въпреки известните неточности и съкращения, които затрудняват четенето в тази глава е установено, че до момента не е правено изследване на възможностите за оптимизиране на веригата на снабдяването по примера на конкретен водещ мобилен оператор на телекомуникационни услуги. Изведени са процесните характеристики на веригата на снабдяването и е конструиран модел за управление на риска.

В глава втора на дисертационния труд, предвид всеобхватността на темата му и предмета на изследване, акцент е поставен върху измерването, оценката и анализа на риска и прогнозирането на бизнес процесите при веригата на снабдяването. Рискът е разгледан като функция на отделни компоненти или променливи – вероятност от настъпване на събитието,

големина на последствията му, незабавността от реакцията му и степента на пространствено разпределение на риска. Като приносен момент тук се откроява допълването на комплексното уравнение за измерване на риска чрез цифрови коефициенти, като са добавени променливи, отразяващи действията по превенция и ограничаване развитието на риска. Дисертацията би спечелила, ако докторантът ясно обоснове необходимостта от включването на анализите и направи преход към последващите изследвания. Представени са и методите за експоненциално прогнозиране при развитието на бизнес процесите. Посочено е, че най-често използваните методи за прогнозиране на бъдещето се правят на базата на минали модели, минали взаимоотношения или субективни предсказания. Разгледани са унивариативните методи за прогнозиране и по-конкретно методът на Холт и методът на Холт-Уинтърс във вариантите му за адитивна и мултипликативна цикличност.

Трета глава е посветена на емпиричното изследване и резултатите от него. Проведено е анкетно проучване сред служителите на „Виваком“ и на тази основа е направена оценка на величината на риска при изпълнение на доставките при „АрЕфАй“ и „АрЕфПи“ процесите. Въз основа на разработената методология се стига до подобряване на работата на отделите в разглеждания телекомуникационен оператор във връзка с управлението на веригата за доставки и по-специално при изследваните процеси. Вземането на решения от рода на „Продължи/ Не продължавай“ допринася за редуциране на риска и за неговото избягване, предотвратяване и трансфериране. Така се стига до оптимизиране на управлението на веригата на снабдяването в разглеждания български телекомуникационен оператор. Изследването е онагледено с редица таблици графики и фигури, част от които са допълнително изведени в приложение. Резултатите от изследването са обработени с помощта на т-нар. „СКОР“-карти, които позволяват работата да бъде извършена от един експерт. Добро впечатление прави разработеният от автора модел на етапите на проучването и изработването на управленски решения за намаляване на рисковете в изследваните процеси. Прогнозите на доставките се осъществяват въз основа на експоненциалното изглаждане, като методът на Хол-Уинтърс е приложен за определяне на тренда и цикличността на данните. В заключение е създаден модел за управление на риска в бизнес процесите.

В методологически план дисертацията е сравнително ясна. Нуждае се според мен от известно прецизиране при ползването на литературните източници и тяхното адаптиране към телекомуникационните оператори. Разработената методика, етапите на проучването, СКОР-картите и

методите за експоненциално изглаждане успешно могат да се използват както в теорията, така и в практиката за оптимизиране веригите на доставките и в редица други сектори на икономиката. Предложената методика позволява постигането на целта на научното изследване и решаването на задачите му.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд е посветен на актуален и значим проблем, който все още е недостатъчно изследван в българската икономическа литература. Това дава възможност за редица новаторски моменти и обосновани заключения, които в значителна степен ще подобрят икономическата теория и практика, както и сектора на мобилните телекомуникационни оператори. Приемам направените от докторанта приноси. Считам, че самооценката на докторант Августин Миланов е прецизна. Според мен в дисертационния труд могат да се открият следните приносни моменти с теоретичен и научно-приложен характер:

- Въз основа на конкретизирането на особеностите на ЕрЕфАй и ЕрЕфПи процесите, са анализирани рисковете при реализирането им във веригата на снабдяването при мобилните телекомуникационни оператори и рисковете, които се появяват при тяхната оптимизация. Така се откриват „тесните им места“, чрез които се осъществява усъвършенстването им.
- Обобщена и доразвита е теорията за риска в областта на мобилните телекомуникационни оператори, като е допълнено комплексното уравнение за измерването му чрез цифрови коефициенти, като са добавени променливи, отразяващи действията по превенция и ограничаване развитието на риска. Модифицираното уравнение на риска играе централна роля в изграждането на методологията на проведеното изследване.
- Разработена е съвкупност от методи за оптимизиране на цялостното управление и управлението на риска при ЕрЕфАй и ЕрЕфПи процесите чрез въвеждането на решения от рода на „Продължи/ Не продължавай“. Прогнозирането на основните параметри на процесите се извършва чрез показателите „брой договори“, „брой договори със спестявания“ и „брой на издадените поръчки за покупка“.

Считам, че приносите моменти в дисертацията са резултат на самостоятелната работа на автора и на личните му наблюдения върху анализирания телекомуникационен оператор. Те обогатяват

икономическата теория и практика и предлагат оптимизиране на снабдяването им.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По дисертационния си труд докторант Миланов има 4 публикации. Три от публикациите са доклади, изнесени на значими международни научни форуми, един от които е рефериран в първична база данни. Безспорно най-ценно е участието с глава, макар и в съавторство, в колективната монография „New challenges, strategies and trends in tourism, hospitality and management“, публикувана в Португалия през 2018 г. Считам, че тези публикации представляват реално постиженията на докторанта и са достатъчно представителни, за да се огласят резултатите от дисертационния труд пред академичната общност и заинтересованите делови кръгове от практиката.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът достоверно възпроизвежда съдържанието на труда. Подготвен е в обем от 41 страници компютърно набран текст и е съставен от пет части, които се отнасят за общата характеристика на дисертационния труд, представянето на неговото съдържание, насоките за бъдеща изследователска работа, справката за научните приноси и списък на публикациите, свързани с дисертационния труд. Изложението му в синтезиран вид представя най-важните части от дисертацията.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Въпреки достойнствата на дисертационния труд могат да бъдат очертани и някои слабости, които са характерни за всеки млад изследовател в началото на своя творчески път. Някои от тях бяха представени при оценката на резултатите от дисертационния труд, като съответно бяха посочени и препоръки за подобряването му. Като основен недостатък на дисертационния труд считам липсата на ясно изразено критично становище на докторанта по отношение на изследваната проблематика и при анализа на използваната литература. Дисертацията в значителна степен би спечелила, ако докторант Миланов ясно изрази позиция и становище по разглежданата проблематика, както и по-ясно да открие основните достойнства на труда чрез известно подчертаване на текста. Необходим е и критичен поглед при използването на източниците, тъй като на места се говори за туристическата организация, а в обекта на изследването са мобилните телекомуникационни оператори. Налице са и технически и лексикални несъответствия, които предполагам, че се

дължат на разликите в текстообработващите програми и спазването на сроковете по приключването на дисертацията. Отчетено е разминаване в броя на посочените анкетиранни и предоставените данни в Приложение 3. Необходимо е също кратко въведение и кратко обобщение на всяка една глава, в които да се подчертае на какво ще се акцентира и какви са основните изводи и обобщения от нейното разглеждане. В предоставените за рецензиране файлове липсва и заключение. Трудът би спечелил и с по-подробно описание на процеса на снабдяване, както и на процеса на предоставяне на телекомуникационните услуги и предоставянето на възможности за неговото оптимизиране.

Изведените пропуски не намаляват качествата на труда като научна разработка и следва да бъдат взети под внимание по целесъобразност в бъдещата научна работа на докторант Миланов.

Съдържателният анализ на дисертационния труд на Августин Миланов поставя на дневен ред следните въпроси:

1. На каква основа са избрани анализираните в дисертацията процеси на снабдяване?
2. Кои са „тесните места“ в процеса на предоставяне на мобилните услуги?

8. Заключение

В дисертационния труд са поставени ясни цели и задачи, които докторант Августин Миланов безспорно е постигнал и изпълнил. Изследването е задълбочено, добре аргументирано и добросъвестно. Проучена е както съществуващата литература, така и актуални документи в изследваната област. Анализите са коректни, препоръките обосновани и произтичащи от резултатите от изследването. Авторефератът съответства на съдържанието на дисертационното изследване. Самооценката за научните приноси е точна и отговаря на действителните приноси. Августин Миланов има сериозни научни публикации по темата на дисертацията, представени на национални и международни форуми, публикувани в значими издания и признати издателства. Рецензираната дисертация представлява творческо постижение, което като тематика, теоретични обобщения, изводи и препоръки има своето безспорно значение за теорията и практиката в туризма.

Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Августин Петров Миланов образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното

производство (социально-культурна сфера)”, в професионално направление 3.8. Икономика.

Дата 03.11.2020 г.

Рецензент: .....
/доц. д-р Е. Великова/